

1. Ефективність занять з фізичного виховання у ВНЗ недостатня для усунення дії гіподинамії студентів у процесі навчання. Зміст навчальних занять з фізичного виховання малоефективний щодо розвитку фізичних якостей молоді. Відсутня дієва мотивація молоді до відвідування занять з фізичного виховання.

2. У результаті анкетування встановлено високу популярність плавання як способу фізкультурно-оздоровчої діяльності молоді. Вивчення динаміки рухової підготовленості студенток в системі занять з оздоровчого плавання показало статистично достовірні зміни у більшості рухових показників студенток що підтверджує позитивний вплив оздоровчого плавання на організм тих, хто займається.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ полягають у розробці програми кондиційного тренування з плавання та подальшій експериментальній перевірці ефективності розробленого змісту занять щодо підвищення фізичного стану студентської молоді.

ЛІТЕРАТУРА

7. Bulgakova N. Zh. Rrecreational, therapeutic and adaptive swimming: tutorial for students of higher education schools / N. Zh. Bulgakova [and other]. - М.: Publishing center «Academy», 2005. - 432 p.

8. Domina Zh. H. The state and the main directions of modernization of physical education students in modern society / Zh. H. Domina, O. V. Tymoshenko // Physical education in school. - №5. - К., 2011. - S.2-5.

9. Fanygina O. Y. Correction of physical preparation of students of university in process of studies of health-related of swimming: avtoref. candidate of sciences physical training and sport: 24.00.02 / O. Y. Fanygina; National University of Physical Education and Sport of Ukraine. - К., 2005. - 22 p.

10. Khimich I. J. Formation of special abilities and skills of students of universities in learning recreational swimming.: avtoref. cand of ped. sciences. 13.00.02 / I. J. Khimich; National Pedagogical Dragomanov University. - К., 2011. - 19 p.

11. Volkov V. Monitoring and evaluation of physical fitness of students: tutorial [for students of higher education schools]- / V. Volkov, A. Tereshchenko. - К.: Nora-print, 2006. - 68 p.

12. Грибан Г.П. Аналіз фізичної підготовленості студенток вищих навчальних закладів / Г.П. Грибан // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. "Науково-педагогічні проблеми фізичної культури": 36. наук. праць. - К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. - Випуск 3К (45) 14. С. 62-68.

13. Оздоровительное плавание в вузе: теория и практика: учебное пособие/ сост. И.В. Переверзева, О.В. Арбузова. - Ульяновск: УлГТУ, 2012. - 143 с

14. Рекомендації щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах: додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 25.09.2015.- № 1/9-454: [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/

15. Романенко В.А. Двигательные способности человека / В.А. Романенко. - Донецк УК Центр, 1999. - 232 с.

УДК 378.091.33: 796

Шевченко О.В., Мельник А.О.

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

В статті здійснена спроба обґрунтування шляхів самовиховання майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення циклу дисциплін професійно-практичної підготовки. Визначено послідовність становлення і розвитку пізнавальних інтересів студентів до професійної діяльності.

Ключові слова: студент, самовиховання, активізація, пізнавальні інтереси, професійна підготовка, педагогічний процес.

Шевченко О.В., Мельник А.А. Самовоспитание будущих учителей физической культуры в процессе профессиональной подготовки. В статье предпринята попытка обоснования путей самовоспитания будущих учителей физической культуры в процессе изучения цикла дисциплин профессионально-практической подготовки. Определена последовательность становления и развития познавательных интересов студентов к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: студент, самовоспитания, активизация, познавательные интересы, профессиональная подготовка, педагогический процесс.

Shevchenko O.V., Melnik A.O. Self-education of future teachers of physical culture in the course of vocational training. The article is an attempt to justify the ways of self-future physical training teachers in the study cycle disciplines vocational and practical training. The sequence of formation and development of cognitive interests of students to the profession. The study found that one of the significant growth rates of cognitive interest to future careers is to change the attitude of students to classes in the vocational and practical subjects. Teachers in the training process aiming at integrating efforts, the answers to which are summed students to seek new knowledge in the field of physical culture and sports and interdisciplinary connections; led to effective study technique certain exercise, exercise self-control and self-analysis of the physical condition of his body, which contributed to the formation and maintenance of cognitive interests of future teachers of physical culture. Application in the educational process of test surveys, individual practical tasks, information and interactive forms of training, allowed optimally combine theoretical knowledge with practical skills for further work. Self-students in the learning process, we divided into two stages. The first stage covers the period from the first to the fourth semester, when attention is paid to mandatory training

courses (education and self are completely interrelated). The second stage -with the fifth to tenth semesters when significant place was given practical disciplines cycle and free choice Student (self becomes a process of self). Formation and development of self-carried out in four stages, each of which includes a specific level of improvement. The task of the educational process at each stage are determined based on psychological and pedagogical training, self-learning method, stimulation studied process given the gradual transfer of foreign educational influences in the inner workings of the individual.

Key words: student, self-education, activation, cognitive interests, training, pedagogical process.

Постановка проблеми. Успіх підготовки висококваліфікованих кадрів учителів значною мірою залежить від рівня організації навчального процесу, який має ґрунтуватися на відповідних дидактичних принципах. Сучасна дидактика вищої школи розглядає навчальний процес у вузі як постійне вивчення суті, закономірностей цього процесу, як пізнання законів його розвитку [3, с. 9]. Проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури постійно знаходиться в полі зору спеціальних науково-дослідних установ, наукових колективів й окремих дослідників [5, с. 234]. Її актуальність набуває ще більшої ваги після прийняття та оновлення нормативних документів, які визначають перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка фахівця потребує становлення нового рівня розвитку самосвідомості, визначення своєї творчої позиції, активізації процесів самовизначення, формування готовності до майбутньої професійної діяльності. Особливу значущість для вищої освіти сьогодення набуває формування й розвиток у структурі особистості майбутнього вчителя конкурентоспроможності як системоутворюючої ознаки фахової компетентності [1, с. 22]. У сучасних умовах при вирішенні завдань підвищення ефективності професійної підготовки особлива увага приділяється інтелектуальному, моральному, культурному, фізичному розвитку, професійному зростанню і творчій самостійності майбутнього фахівця [4, с. 400]. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що проблема підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності – одна з найважливіших у педагогічній науці, про що свідчать чисельні та різноаспектні дослідження О.А. Абдулліної, О.А. Дубасенка, І.А. Зязюна, Л.В. Кондрашової, В.О. Кравцова, Н.В. Кузьміної, О.Г. Мороза, В.О. Сластьоніна, В.В. Радула, А.І. Щербакіна та ін. Професійну підготовку фахівців у галузі фізичної культури досліджували Г.Д. Бабушкін, В.М. Видрін, В.Г. Григоренко, М.Д. Зубалій, М.В. Кричфалуший, Г.В. Ложкін, В.І. Маслов, В.І. Наумчук, Т.Г. Овчаренко, О.В. Петунін, Б.В. Сермеев, А.Л. Турчак, А.В. Цюць, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкретій та ін. Реалізація основних завдань професійної діяльності, визначених у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті та інших нормативних документах, вимагає від учителя бути здатним до творчої організації навчально-виховного процесу, здійснювати наукові дослідження педагогічного процесу, вільно володіти методологією педагогіки, опанувати новими технологіями та інформаційними системами узагальнювати передовий педагогічний і методичний досвід, критично оцінювати результати власної роботи, творчо працювати у напрямку професійного самовдосконалення [6, с. 106].

На думку М.Я. Віленського і Р.С. Сафіна прагнучи до самовдосконалення, студенти знаходяться в залежності від рівня вихованості вольових якостей та сформованості пізнавальних інтересів до майбутньої професійної діяльності [2, с. 81]. На нашу думку, становлення і розвиток пізнавальних інтересів майбутніх учителів фізичної культури протікає найбільш інтенсивно, якщо в навчально-виховному процесі вузу на заняттях з професійно-практичних дисциплін здійснюється підготовка студентів до фізичного самовиховання, коли вони знайомляться зі спеціальними знаннями в галузі фізичної культури і самовиховання, опановують методами самопізнання, самоконтролю і самоврядування.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей самовиховання студентів факультету фізичного виховання педагогічних університетів в процесі вивчення циклу професійно-практичних дисциплін. Виходячи з мети, нами було поставлено наступне **завдання дослідження** – проаналізувати сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; визначити місце фізичного самовиховання студентів в процесі фахової підготовки.

Результати дослідження. Усвідомлення необхідності самовдосконалення різних сторін або якостей особистості студентів викликає у них прагнення працювати над собою, сприяє формуванню потреби самовиховання. У зв'язку з цим нами були поставлені цілі самовиховання, визначені відповідні завдання і розроблений конкретний план самовиховання студентів факультету фізичного виховання. Для вирішення даної проблеми студентам були надані необхідні спеціальні знання про зміст передбачуваної діяльності та її організацію, вміння раціонально розподіляти власні дії при виконанні наміченого. Самовиховання майбутніх учителів фізичної культури мало на меті стимулювати їх пізнавальну активність у процесі вивчення професійно-практичних дисциплін, яка повинна проявитися у двох напрямках. По-перше – в прагненні до пізнання самовдосконалення не тільки фізичних, а й інших якостей особистості: вольових, моральних, естетичних. По-друге – в пошуку раціональних шляхів реалізації потреби брати участь у всіх справах колективу (групи, курсу, факультету, університету).

В процесі дослідження нами визначено, що одним з суттєвих показників зростання пізнавального інтересу до майбутньої професійної діяльності є зміна ставлення студентів до занять з професійно-практичних дисциплін. А саме, до вивчення теорії і методики викладання спортивних та рухливих ігор, гімнастики, легкої атлетики, плавання, атлетизму, туризму тощо. Це може відбитися на зниженні пропусків занять, збільшеній активності в самостійному освоєнні окремих вправ, розширенні діапазону і частоти питань, що задаються викладачеві, при вирішенні поставлених перед студентами завдань, звернення до відповідної науково-методичної та навчальної літератури, до Інтернет посилань. Робота викладачів зі студентами в ході занять була спрямована на запровадження питань, відповіді на які підводили їх до пошуку нових знань у галузі фізичної культури і спорту та міжпредметних зв'язків; пошук обґрунтування ефективної техніки виконання тих чи інших фізичних вправ; самоконтроль і самоаналіз фізичного стану свого організму, а також значною мірою забезпечення становлення і розвитку пізнавальних інтересів.

Враховуючи особливості життєдіяльності студентів слід зазначити, що можливість самовиховання для

забезпечення необхідного рухового режиму набагато вище, ніж фізичного виховання. Дійсно, навчальне навантаження протягом року розподіляється нерівномірно. У період складання заліків та іспитів зростає розумова діяльність студентів, а кількість занять з фізичного виховання зменшується; відповідно знижується і рухова активність. Компенсувати її дефіцит може лише активна самостійна робота. При виконанні студентами завдань для самостійної роботи, які передбачали звернення до аналізу знань з фізичного виховання та включення в практичну діяльність по самовихованню, відбувався подальший розвиток їх пізнавальних інтересів і активності. Застосування у навчально-виховному процесі тестових опитувань, індивідуальних практичних завдань, інформаційних та інтерактивних форм підготовки, дозволили оптимально поєднати теоретичні знання з навичками практичної роботи майбутніх вчителів.

Науково-дослідна робота по вивченню змісту самовиховання студентів була спрямована в своїй основі на наступні положення педагогічної науки:

- самовиховання – результат і умова виховання;
- виховання і самовиховання взаємопов'язані і взаємозалежні;
- створення внутрішніх передумов і зовнішніх умов – одна з вимог ефективного самовиховання;
- діяльність – основа самовдосконалення особистості, переростання виховання в самовиховання;
- керівництво та управління самовихованням здійснюється з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей особистості студента.

Самовиховання студентів у процесі навчання ми розділили на дві стадії. Перша стадія займає період часу з першого по четвертий семестри, коли увага приділяється вивченню обов'язкових навчальних дисциплін (виховання і самовиховання тут повністю взаємопов'язані). Друга стадія – з п'ятого по десятий семестри, коли значне місце відводиться дисциплінам практичного циклу та вільного вибору студентів (самовиховання стає процесом самовиховання).

Становлення і розвиток самовиховання майбутніх учителів фізичної культури здійснювалося в чотири етапи. На *першій стадії*:

- I-й етап – психолого-педагогічна підготовка до фізичного виховання (1 семестр);
- II-й етап – підключення самовиховання до системи виховання (2-3 семестри);
- III-й етап – взаємозв'язок виховання і самовиховання у фізичному вдосконаленні (4 семестр).

На *другій стадії*: IV-й етап – взаємозв'язок самовиховання дня з іншими напрямками роботи над собою (5-10 семестри).

На першій стадії основою фізичного вдосконалення особистості є навчально-педагогічний процес по фізичному вихованню, педагогічні вимоги і фізичне самовиховання. На другій – самовиховання, секційні заняття з підвищення спортивної майстерності, участь у різних спортивно-масових заходах.

На першому етапі розвитку досліджуваного процесу (перший семестр) його ланками були:

- формування суспільної та професійної спрямованості;
- формування суспільно значущих мотивів роботи над собою і самовиховання;
- самопізнання своїх особливостей і можливостей для всебічного фізичного розвитку.

Завдання педагогічного процесу в цей період полягає в психолого-педагогічній підготовці студентів до роботи над собою. Ця підготовка визначає формування мотивів самовиховання, навчання методам самопізнання, надання практичної допомоги студентам у пізнанні власної особистості. Роль педагога при цьому полягає не тільки в організації самовиховання студентів, а й у залученні до інших громадських організацій вузу. Складовими другого етапу розвитку фізичного самовиховання (2-3 семестри) є: ознайомлення з конкретними прийомами і навичками роботи над собою, виконання завдань (викладача і власних) з самовдосконалення, самоконтроль роботи над собою, самооцінка результатів фізичного виховання і самовиховання. Завданням педагогічного процесу на цьому етапі є вдосконалення психолого-педагогічної підготовки та практична організація фізичного самовиховання з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей студентів. У цей період вони опановують прийомами роботи над собою і методикою складання особистих планів і програм самовиховання. Крім того, оскільки рівень розвитку вольових якостей особистості визначає становлення і результативність здійснюваної діяльності, у них виявляється стан наполегливості, рішучості, самостійності, організованості. Рекомендується запровадження цих якостей в програму самовиховання. Роль педагога на другому етапі – максимально використовуючи індивідуальний підхід, поступово переводити зовнішні впливи у внутрішню роботу особистості над собою.

Самовиховання на третьому етапі (4 семестр) полягало у: формуванні установки на постійне самовиховання, перехід від управління самовихованням до самоврядування, оволодіння корекцією самовиховання з урахуванням результату роботи над собою. Педагогічний процес в цей період вдосконалює якість вирішення завдань другого етапу. Роль педагога при цьому полягає в стимулюванні фізичного самовиховання через громадські організації вузу, спортивно-масові заходи та індивідуальну роботу. Четвертий етап самовиховання триває з третього по п'ятий курси. Зміст даного процесу на цьому етапі полягає у використанні досвіду роботи над собою в інших галузях для фізичного самовиховання, використанні досвіду самовиховання для інших видів самовдосконалення, одночасне самовиховання в декількох напрямках (наприклад, фізичне і вольове). Завдання цього періоду – керівництво самовихованням та його стимулювання. Роль педагога на четвертому етапі досліджуваного процесу – своєчасно здійснювати коригування роботи спортивного клубу, спортивної секції, у проведенні спортивно-масових заходів, що враховує досягнутий студентами рівень фізичного та розумового самовиховання.

ВИСНОВКИ. Таким чином, взаємозв'язок фізичного виховання і самовиховання простежується протягом обох стадій. Характер цього взаємозв'язку на кожній стадії різний. На першій - спочатку провідне положення займає вивчення циклу дисциплін соціально-гуманітарної, фундаментальної та природничо-наукової підготовки, яке формує самовиховання (односторонній зв'язок), потім – фізичне виховання і самовиховання здійснюються паралельно і

взаємодіють (двостороння взаємозв'язок). На другій стадії провідне положення займає фізичне самовиховання, але стимулювання і коригування його визначається навчально-виховною роботою у вузі (двостороння взаємозв'язок). Перша і друга стадії між собою органічно взаємопов'язані. Отже, становлення і розвиток самовиховання проходить в 4 етапи, кожен з яких включає конкретні ланки вдосконалення. Завдання педагогічного процесу на кожному етапі визначаються на основі психолого-педагогічної підготовки, навчання методиці самовиховання, стимулювання досліджуваного процесу з урахуванням поступового переведення зовнішніх виховних впливів у внутрішню роботу особистості.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ полягають у вивченні самореалізації майбутнього вчителя фізичної культури в процесі професійно-практичної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань, 1988. – 228 с.
2. Виленский М. Я. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей : учеб. пособие / М. Я. Виленский, Р. С. Сафин. – М.: Высш. шк., 1989. – 159 с.
3. Степанишин Б. І. Професійне спрямування навчально-виховного процесу педагогічного вузу / Б. І. Степанишин. – Рівне, 1999. – 112 с.
4. Sushchenko L. P. Ecology in higher physical education / L. P. Sushchenko // Scientific journal NPU by M. P. Dragomanov. Series 15. Scientific-pedagogical problems of physical education: Coll. research papers / For G. M. Arzyutova. – Issue 3K (45) 14 – K.: Edition NPU by M. P. Dragomanov, 2014. – P. 400 – 403.
5. Radul V. V. Basis of professional identity formation of the modern teacher: a tutorial / V. V. Radul, V. A. Kravtsov, I. M. Mykhaylichenko. – Kirovograd: Printing and Publishing Center LLC «Imex LTD», 2007. – 252 p.

УДК 355.233.22

Шуба Л. В.

Запорізький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ІНСТРУКТОРІВ З РІЗНОВИДІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИНАХ м. ЗАПОРІЖЖЯ

Розглянуто та проаналізовано сучасний стан формування професійної майстерності інструкторів з загальної та спеціальної фізичної підготовки. Теоретично обґрунтовано, розроблено та впроваджено методику спрямовану на більш якісну підготовку інструкторів. На основі отриманих даних доведена ефективність розробленої методики.

Ключові слова: професійна майстерність, інструктори, фізична підготовка.

Шуба Л.В. Особенности формирования профессионального мастерства инструкторов с различных видов физической подготовки в военных частях г. Запорожья. Рассмотрено и проанализировано нынешнее состояние вопроса формирования профессионального мастерства инструкторов с общей и специальной физической подготовки. Теоретически обоснована, разработана и внедрена методика, направленная на более качественную подготовку инструкторов. На основе полученных данных доказана эффективность разработанной методики.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, инструкторы, физическая подготовка.

Shuba L.V. Features of forming professional skills of instructors from different physical trainings in the military unit of Zaporizhia. Modern live conditions put high demands to the level of physical development, ability to work and functional state of instructors' professional skills. Viewed and analyzed contemporary state of instructors' professionalism forming from general and special physical trainings. The benefits to be derived from a good physical fitness program are many. It can reduce the number of instructors on profile and sick call, invigorate training, and enhance productivity and mental alertness. A good physical fitness program also promotes team cohesion and combat survivability. The Army's physical fitness training program extends to all branches of the total Army. Effective instructor is critical to the success of a good physical training program. Instructors must understand and practice the new Army doctrine of physical fitness. They must be visible and active participants in physical training programs. Their example will emphasize the importance of physical fitness training and will highlight it as a key element of the unit's training mission. Instructors must emphasize the value of physical training and clearly explain the objectives and benefits of the program. Instructors should also continually assess their units to determine which specific components of fitness they lack. Once they identify the shortcomings, they should modify their programs to correct the weaknesses. Instructors plan special training to help soldiers who need it. He regularly measure the physical fitness level of every soldier to evaluate his progress and determine the success of the unit's program. The application of sound leadership techniques is especially important in bringing physically deficient soldiers up to standard. Adherence to certain basic exercise principles is important for developing an effective program. The principles of exercise apply to everyone at all levels of physical training, from the Olympic-caliber athlete to the weekend jogger. They also apply to fitness training for military personnel. The program will improve or maintain all the components of physical and motor fitness, progressive, missionspecific physical training for individuals and units. New methodology was theoretically grounded, exploited and infiltrated into the process of physical culture. On the basis of results was shown the effectiveness of the methodology.

Key words: professional skills, instructors, general and special physical trainings.